

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ
ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအပေါ်
သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး

ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး

ဤအပိုင်းတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်ပါသည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ
 - ဆင်းရဲနွမ်းပါမှု၊ လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှု
 - ပညာရေး
 - ကျန်းမာရေး
 - အခြေခံအဆောက်အအုံများ
 - ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များ
 - လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစီအစဉ်
- (ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ
 - အများပြည်သူကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး
 - အများပြည်သူ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့်စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ
 - အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများ
 - ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအမွေအနှစ်များ
- (ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ

မကြာမီနှစ်များကစီးပွားရေးတိုးတက်မှုအရှိန်မြှင့်လာခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ကျေးလက်နေဒေသခံပြည်သူ ၇၀% သည် တစ်နိုင်တစ်ပိုင် စိုက်ပျိုးရေးကိုသာ အားထားမှီခိုနေကြပြီး ဆင်းရဲမွဲတေမှုများလည်း ဆက်လက်ရှိနေပါသည်။ အာဆီယံနိုင်ငံများအကြားတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အနိမ့်ဆုံးလူ့သက်တမ်းရှိပြီး မွေးကင်းစနှင့်ကလေးသူငယ် သေဆုံးမှုတွင် ဒုတိယအမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏လူဦးရေ သုံးပုံတစ်ပုံသာ လျှပ်စစ်မီးရရှိပါသည်။

ဆင်းရဲနွမ်းပါမှု၊ လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူသားဖွံ့ဖြိုးရေးအညွှန်းကိန်းများပြသည့်အသေးစိတ်အချက်အလက်များ လိုအပ်နေပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် UN ၏ လူသားဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာအညွှန်းကိန်း စစ်တမ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၈၈ နိုင်ငံအနက် ၁၄၅ အဆင့်တွင် ရှိပါသည်။ ထိုအဆင့်သည် လူသားဖွံ့ဖြိုးရေးတွင် နိမ့်သောအဆင့်အဖြစ်သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး ပျမ်းမျှသက်တမ်းမှာ ၆၆.၁ နှစ် နှင့် ၄.၇ နှစ်သည် ယေဘုယျကျောင်းတက်သော နှစ်ဖြစ်သည်။³⁰⁴ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB) ၏ အစီရင်ခံစာပြချက်အရ လူဦးရေ၏ ၂၅.၆% သည် အမျိုးသားဆင်းရဲမှုမျဉ်းအောက်တွင်ရှိနေပါသည်။ ၎င်းသည် အခြားအရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံများထက်ပိုမိုမြင့်မားနေသည်ကိုတွေ့ ရပါသည်။³⁰⁵ ၂၀၁၅-၂၀၁၆ ခုနှစ်များတွင် အစိုးရ၏ဘတ်ဂျက်မှာ ကျန်းမာရေးအတွက် ၃.၃% နှင့် ပညာရေးအတွက် ၆.၀၇% တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။³⁰⁶

304 UNDP လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစစ်တမ်းအစီရင်ခံစာ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 305 ADB ၂၀၁၆ အခြေခံ စာရင်းအင်း၊ စာမျက်နှာ - ၂။
 306 ဧရာဝတီ ၊ အစိုးရသည် ပညာရေး၊ ကာကွယ်ရေးနှင့်ကျန်းမာရေးကဏ္ဍများအတွက် ဘားဂျက် ၂၀% တိုးမြှင့်ရန် အဆိုပြုထားပါသည်။

ပညာရေး

တရားဝင် စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းမှာ ၉၀% ထက်ကျော်သော်လည်း နောက်ဆုံးစစ်တမ်းများအရ အမျိုးသားအဆင့်တွင် အိမ်ထောင်စု ၂၀% ရာခိုင်နှုန်းမှ မည်သည့်အလုပ်ခွင်မှာမဆို ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်သော အသက်အရွက်ရှိသူများသည် ရိုးရှင်းသည့် သတင်းအချက်အလက်များကိုရေးခြင်း သို့မဟုတ် ဖတ်ခြင်းများ မလုပ်နိုင်သည်ကို ညွှန်ပြနေပါသည်။³⁰⁷ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျောင်းတက်ရောက်မှုသည် အခြားသော အာဆီယံနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လာအိုနိုင်ငံများနှင့်ယှဉ်လျှင် ကျောင်းတက်ရောက်မှုနှုန်း နိမ့်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဆင်းရဲမှုနှင့်ကျောင်းများ မရှိသောကြောင့် အလယ်တန်းအဆင့် ကျောင်းအပ်နှံမှုနှုန်းသည် နိမ့်ပါးနေပါသည်။ UNICEF အရ ၂၀၀၉ နှင့် ၂၀၁၃ နှစ်များတွင် ယောက်ျားလေး ၄၆% နှင့် မိန်းကလေး ၄၈% သည် အလယ်တန်းကျောင်းအပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။³⁰⁸ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်းများ ပိုမိုရှိရန် လိုအပ်နေသည်ကို ရှင်းရှင်းလင်း လမ်းညွှန်ပြနေပါသည်။ ပညာရေးကဏ္ဍအတွက် ငွေကြေးသုံးစွဲမှုမှာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်စ၍ ပိုမိုမြင့်မားလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၂၀၁၅/၂၀၁၆ ဘဏ္ဍာနှစ် ဘတ်ဂျက်အတွင်း ပညာရေးအတွက် အသုံးပြုထားသောငွေကြေးမှာ အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၁.၃ ဘီလီယံဖြစ်ပြီး ၂၀၁၄/၂၀၁၅ ဘဏ္ဍာနှစ်ဘားဂျက်နှစ်တွင် အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၁ ဘီလီယံသာ သုံးစွဲခဲ့ခြင်းမှ မြင့်တက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။³⁰⁹ နောက်ဆုံးအပြောင်းအလဲများအနေဖြင့် ဆရာ အယောက် ၅၀၀၀၀ ကို ထပ်မံ ခန့်ခွဲပြီး နည်းပညာဆိုင်ရာ ကျောင်းများအတွက် ထောက်ပံ့ငွေများအပါအဝင် တက္ကသိုလ်များ လစဉ်ထောက်ပံ့ကြေးနှင့်ပညာတော်သင်ဆုများကို ခွဲဝေသက်မှတ်ပေးသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းများကို ထိန်းချုပ်စီမံထားပါသည်။ ထို့အပြင် UNICEF ၏ အစီရင်ခံစာတစ်ခုအရ ကလေးသူငယ်ဖွံ့ဖြိုးရေးဝန်ဆောင်မှုများကို အသစ်အနေဖြင့် မိတ်ဆက်ထားပြီးဖြစ်ပြီး သင်ကြားမှုနည်းစနစ်များဖွံ့ဖြိုးမှုများကိုလည်း တိုးချဲ့လုပ်ဆောင်ထားပါသည်။³¹⁰

ကျန်းမာရေး

မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၇၅% ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် ကောင်းမွန်သည့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုကို မရရှိကြပါ။³¹¹ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ပေးမှုများသည် လုံလောက်မှုမရှိခြင်းနှင့် ဆင်းရဲသားများအတွက် ငွေကြေးအားဖြင့်လည်း မတတ်နိုင်ကြပါ။ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများသည် များသောအားဖြင့် အခြေခံ စက်ကိရိယာများ၊ ဆေးပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ထမ်းများမရှိပါ။³¹² ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနသည် နှစ် ၂၀ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်သော အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် အမျိုးသားကျန်းမာရေး အစီအစဉ် (၂၀၁၇-၂၀၂၁)ကို ဖော်ထုတ်စီစဉ်ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။³¹³

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် တီဘီရောဂါကို အမြင့်ဆုံး ခံစားနေရသော နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO) ၏အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် လူဦးရေ ၁၀၀ ၀၀၀ လျှင် ၅၃ ယောက်နှုန်း အသက်သေဆုံးသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။³¹⁴ လူဦးရေ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ငှက်ဖျားရောဂါ ကူးဆက်နိုင်သည့်နေရာများတွင် နေထိုင်ကြသည်။³¹⁵ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ် (UNDP) အရ မြန်မာနိုင်ငံ ၏ ငှက်ဖျားရောဂါ စွဲကပ်မှုသည် ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း လျော့ချခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူပင် တီဘီ ရောဂါဖြစ်ပွားမှု ပမာဏမှာလည်း

307 Ministry of Labour, Employment and Social Security and Central Statistical Organisation, Myanmar labour force, child labour and school to work transition survey, 2015, p. 8
 308 UNICEF ကမ္ဘာ့ကလေးများအခြေအနေ - နိုင်ငံအလိုက် စားရင်းအင်းဇယား - နိုဝင်ဘာလ ၂၀၁၄ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၆၂။
 309 Oxford Business Group - မြန်မာနိုင်ငံပညာရေးကဏ္ဍအတွက် အပြောင်းအလဲများ လိုအပ်နေသည်။
 310 UNICEF မြန်မာနိုင်ငံ ၂၀၁၄ ခုနှစ် နှစ်ပတ်လည် အစီရင်ခံစာ ၊ ၂၀၁၅ - စာမျက်နှာ - ၁၁။
 311 ကမ္ဘာ့ဘဏ် ၊ လူစွမ်းအား ၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့သည် မြန်မာနိုင်ငံ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရေး၊ ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေး၊ စွမ်းအင်တိုးမြှင့်ရေးနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရရှိရေးတို့အတွက် US ဒေါ်လာ ၂ ဘီလီယံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည်။
 312 WHO ၊ ကပ်ကာလတွင် ကျန်းမာရေးလုပ်ဆောင်ချက်များ မြန်မာနိုင်ငံ။ ဩဂုတ်လ ၂၀၀၈။
 313 အမျိုးသားကျန်းမာရေးအစီအစဉ် ၂၀၁၇ - ၂၀၂၁။ အားကစားနှင့်ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန - မြန်မာ။
 314 WHO ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တီဘီရောဂါ အစီရင်ခံစာ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၂၆
 315 WHO ကမ္ဘာ့ငှက်ဖျားရောဂါ အစီရင်ခံစာ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၇၅။

၁၉၉၇ ခုနှစ်မှ စ၍ ကျဆင်းလာခဲ့ပါသည်။³¹⁶ UNAIDS အရ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် HIV ခုခံအားကျဆင်းမှုရောဂါ လူနာများသည် ၂၃၀၀၀၀ ယောက်ရှိခဲ့ပြီး³¹⁷ အဓိက ကူးဆက်သောနည်းလမ်းများမှာ မူးယစ်ဆေးဝါးထိုးသွင်းခြင်း၊ လိင်လုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ဖောက်သည်များနှင့် အမျိုးသားအချင်းချင်း လိင်ဆက်ဆံမှုများမှတစ်ဆင့် ကူးဆက်ကြ သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံများ

၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ပျမ်းမျှလူဦးရေ၏ ၆၉.၄% သာ ဘေးကင်းသော သောက်သုံးရေ ရရှိ နိုင်ခဲ့ပါသည်။³¹⁸ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် လူဦးရေ၏ ၇၀% သည် လျှပ်စစ်မီးရရှိရန် လိုအပ်ခဲ့ ပါသည်။³¹⁹ ကားလမ်းနှင့်မီးရထားလမ်းအခြေအနေများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အဟန့်အတားများနှင့် ကုန်စည် နှင့် ကျေးလက်နေပြည်သူများမှ ဈေးများ၊ ကျောင်းများနှင့်ဆေးရုံဆေးခန်းသို့ ရွေ့လျားသွားလာနိုင်မှုကို နှောင့်နှေး စေခြင်းများကြောင့် ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍသည်လည်း ဖွံ့ဖြိုးမှုနည်းသည်ဟု တွေးဆနိုင်ပါသည်။ လမ်းတွင် မတော်တဆဖြစ်မှုနှုန်းမှာလည်း မြင့်မားပါသည်။ 320 မြန်မာစံရှိ Think Tank အဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သော MDRI-CESD အဖွဲ့၏ ပံ့ပိုးမှု ဖြင့် Mastercard မှ အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည် ၎င်းအစီရင်ခံစာတွင် မြို့ပြနေရာများသို့ တရားဝင်ဘဏ် လုပ်ငန်းထိုးဖောက်နိုင်မှုသည် ၁၀% သာရှိပြီး ကျေးလက်ဒေသများတွင် အတော်လေးနည်းပါးနေ သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြောင်းမှာ ငွေသားအသုံးပြုမှုနှင့်ဘဏ်စနစ်အပေါ် ကျေးလက်နေပြည်သူများအနေနှင့် ယုံကြည်မှုမရှိသေးသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။³²¹

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များ

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (UNESCO) မှထုတ်ပြန်ထားသော ယဉ်ကျေးမှုကွဲပြားခြားနား ခြင်းဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ကြေညာစာတမ်း (၂၀၀၁) ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ ယဉ်ကျေးမှုသည် 'မတူညီသည့် ဘာသာရေးအယူဝါဒ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်း၏အသုံးဆောင်ပစ္စည်း၊ ဉာဏ်ပညာ ဆိုင်ရာနှင့်စိတ်ဓာတ်မှုဆိုင်ရာများမှ အနုပညာနှင့်စာပေ၊ လူများ၏နေထိုင်မှုပုံစံများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုမှုများ၊ တန်းဖိုးထားမှုစနစ်များ၊ ဓလေ့ထုံးစံနှင့်ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု စသည့်များကို ခြုံငုံထားသည့်အရာအားလုံးကို' ဆိုလိုပါ သည်။³²² မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ဘာသာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးဆိုင်ရာနေရာများရှိပြီး ယဉ်ကျေးမှုအရ လွန်စွာ ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိသောနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အများပြည်သူ ဒေသခံများသည် ၎င်းတို့၏ ဒေသတွင်း ဘုရား ကျောင်းကန်များ၊ စေတီပုထိုးများအပေါ် အရေးပေးတွယ်တာမှုများရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း များလုပ်ဆောင်မည့်နေရာများရှိဒေသခံပြည်သူများ၏အရေးကြီးသောယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနေရာများရှိနေနိုင်ပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်ဩဂုတ်လတွင်³²³ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ရှေ့ဟောင်းအဆောက်အအုံများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ၎င်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံအတွင်း နှစ် ၁၀၀ ကျော်နှင့်ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းဝင်မှု၊ ဗိသုကာ နှင့် အနုပညာလက်ရာ တန်ဖိုးများရှိသော ရှေ့ဟောင်းအဆောက်အအုံများ ကာကွယ်မှုတိုးမြှင့်စေရန် ဖြစ်ပါသည်။

316 UNDP, About Myanmar
317 <http://www.unaids.org/en/regionscountries/countries/myanmar>
318 OECD, Multidimensional Review of Myanmar, Initial Observations, 2013, p. 168
319 World Bank, Achieving Universal Access to Electricity by 2030: Myanmar Electricity Plan
320 ADB ၂၀၁၆ အခြေခံ စာရင်းအင်း၊ စာမျက်နှာ - ၂။
321 Mastercard နှင့် MDRI-CESD ၊ ငွေသား အသုံးပြုသောအခြေအနေများ၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှုများဖော်ထုတ် ခြင်း။ ဇူလိုင်လ ၂၀၁၅ - စာမျက်နှာ - ၆-၁၃။
322 UNESCO, ယဉ်ကျေးမှုကွဲပြားခြားနားခြင်းအပေါ် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း (၂၀၀၁)
323 ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ရှေ့ဟောင်းအဆောက်အအုံများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ။

ထိုဥပဒေတွင် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်အဆောက်အအုံများကို ပျက်စီးသူ သို့မဟုတ် ဖယ်ရှားသူနှင့် ဖျက်စီးသူတို့ကို တင်းကြပ်သည့် တားမြစ်ချက်များ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ် တွင် တရားဝင်ဖြစ်လာမည့် ကိုင်တွယ်ရွံ့မရသော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးအတွက် UNESCO ၏ သဘောတူညီချက် (၂၀၀၃) ကို သဘောတူလက်မှတ်ထိုးထားပါသည်။ ယခုအခါတွင် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် စာရင်းပြုစုမှုများကို စတင်လုပ်ဆောင်နေပြီး ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် UNESCO သည် ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပူးပေါင်းကာ အမွေအနှစ်နေရာများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်း စီမံလျက်ရှိပါသည်။ ပုဂံအပါဝင် ကမ္ဘာ့အမွေအနှစ်အဖြစ်သတ်မှတ်နိုင်သည့် နေရာများကို ရွေးချယ်တင်ပြနိုင်ရန် အစိုးရကို ပံ့ပိုးမှုများလုပ်ဆောင်ပေးကာ ပထဝီအနေအထားဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်စနစ်ဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်သတင်းအချက်အလက်စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်ကို ကူညီထူထောင်ပေးလျက် ရှိပါသည်။³²⁴ သို့သော် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဒေသခံများအလေးထားသည့် နေရာများထုတ်ဖော်ခြင်းကို ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင်ခြင်းမရှိပါ။

လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစီအစဉ်များ

မြန်မာနိုင်ငံသည် များသောအားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုယုံကြည်သက်ဝင်မှု၏အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် အလှူအဒါန်း ပြုလုပ်ခြင်းအပါအဝင် ပေးကမ်းသည့်လေ့ထုံးစံသည် လွန်စွာကြီးမားလှပါသည်။ မြန်မာကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများအတွက် အလှူထည့်ခြင်း သို့မဟုတ် ပါဝင်ရန်တာဝန်ရှိသည်ဟု နားလည်ထားကြပါသည်။ သမ္မတဦးသိန်းစိန် အစိုးရလက်ထက်တွင် မြန်မာ့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ)ကို ၎င်းတို့၏အကျိုးအမြတ် ပမာဏတစ်ခုကို CSR စီမံကိန်းများအတွက် အသုံးပြုရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ သို့သော် အပိုင်း ၄ (ခ) တွင် ဖော်ပြထားသော ထိုချဉ်းကပ်ပုံသည် စီမံခန့်ခွဲမှု ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် ကံကောင်းစွာဖြင့် ယေဘုယျ စည်းမျဉ်းဥပဒေတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းမျိုး မရှိလာသေးပါ။³²⁵

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် လူမှုစီးပွားတိုးတက်ရေး သို့မဟုတ် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အလုပ်ခန့်ထားရန်စသည့်အချက်များနှင့် ဆက်စပ်သည့် သတ်မှတ်ချက်များ မပါဝင်ပါ။ အကျိုးအမြတ်ကိုခွဲဝေခြင်း သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီများနှင့်ဒေသခံများအကြား သဘောတူညီမှုများပြုလုပ်ခြင်းအတွက် သတ်မှတ်ခြင်းများ မရှိပါ။ ခွင့်ပြုမိန့် ကိုင်ဆောင်ထားသူများမှ ဒေသခံများအပေါ် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ မရှိစေရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။³²⁶ သို့သော် ၂၀၁၈ ခုနှစ်ဥပဒေတွင် ထိုကဲ့သို့အလားတူ သတ်မှတ်ချက်များ ထည့်သွင်းထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၁ (ဂ) အကြီးစား၊ ၆၇ (ဂ) အလတ်စားနှင့် ၈၅ (ဂ) အသေးစားတို့သည် ကုမ္ပဏီများမှ ထုတ်လုပ်မှုခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားသည့်အချိန်တွင် လူမှုရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုနှင့်ပတ်သတ်၍ ဒေသခံပြည်သူများနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခဲ့ပြီး သဘောတူညီမှုရယူပြီးသည့်အကြောင်းကို သတ်သေပြရန် အထက်ပါဥပဒေများဖြင့် သတ်မှတ်ထားပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေတွင် ဒေသခံကိစ္စရပ်များ သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံသားများအားအလုပ်ခန့်ထားမှု သတ်မှတ်ချက်များ မပါဝင်ပါ။³²⁷ ယခင် ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေတွင် မြန်မာနိုင်ငံသားများကို အလုပ်ခန့်အပ်ရမည့် အနည်းဆုံးရာခိုင်နှုန်းသတ်မှတ်ထားပြီး နိုင်ငံခြားသားနှင့်မြန်မာအလုပ်သမား အရည်အသွေးတူညီပါက တူညီသောလုပ်ခလစာပေးရမည့် သတ်မှတ်ချက်များ ထည့်သွင်းခဲ့သည်။

324 ခရီးသွားမှုကြောင့်ထိခိုက်မှုသတင်းအချက်အလက်များ၊ UNESCO အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအမွေအနှစ်များကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းသည့် စီမံကိန်း စတင်လုပ်ဆောင်မည်။ ၃၀ ရက်နေ့ မတ်လ ၂၀၁၂။
325 ဩစတြေးလျ မြန်မာကုန်သည်ကြီးများအသင်း၏ တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့၊ ရှုထောင့်အမြင် စာတမ်း - ပေါင်းစည်းတန်ဖိုးထားမှုကို အားပေးလုပ်ဆောင်ခြင်း။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
326 Valentis Resources ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ (တရားမဝင်ဘာသာပြန်နှင့် နိုင်ငံ့ပိုင်ချက်များ) ၂၇ရက်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ ပုဒ်မ ၁၆(င)(၁)။
327 VDB ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေသစ်အောက်တွင် မည်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပြောင်းလဲမှုများရှိသနည်း။ ၈ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆ - စာမျက်နှာ - ၇။

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ဒေသခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်မှုများရှိနေသည်ကို ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ အောက်ပါစာပိုဒ်များသည် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြချက်များဖြစ်ပါသည်။

အများပြည်သူကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ အမြင့်ဆုံးရရှိနိုင်သော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းရပိုင်ခွင့်၊ အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့်လုံခြုံရေး ရရှိနိုင်ခွင့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမခံရပိုင်ခွင့်။

- **အဆောက်အအုံများကွဲအက်ခြင်း။** သတ္တုတွင်းများအနီး ပုံမှန်ယမ်းဖောက်ခွဲမှုများ ရှိသောနေရာများတွင် အိမ်များ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများ၊ စာသင်ကျောင်းများနှင့် အခြားအဆောက်အအုံများတွင် ကွဲအက်နေမှုများတွေ့ရပါသည်။ ၎င်းတွင် ယဉ်ကျေးမှုအရအရေးပါသည့် ထုံးကျောက်လှိုင်းဂူတစ်ခုပါဝင်နေပြီး ၎င်းသည် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းတစ်ခုမှ မိုင်အနည်းငယ်သာကွာဝေးသည်။ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သော ဒေသခံများ၏ပြောကြားချက်အရ ၎င်းသည် ယမ်းဖောက်ခွဲမှု များနှင့်ဆက်စပ်နေသည်မှာ သေချာခဲ့ပါသည်။ (၎င်းတို့အနေဖြင့် ရွာများမှတုန့်ခါမှုများ ခံစားရပါသည်။) ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့နှင့်ပတ်သတ်သောအချင်းအရာ တစ်စုံတစ်ရာ သို့မဟုတ် တာဝန်ယူမှုတစ်စုံတစ်ရာ မရှိသလို အသိအမှတ်ပြုခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ မည်သည့်ကုမ္ပဏီများမှ ထိုအဆောက်အအုံများနှင့် အမွေအနှစ်နေရာများတွင် ကွဲအက်နေသည့်ဖြစ်ရပ်ကို ၎င်းတို့လုပ်ငန်းစဉ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုဆန်းစစ်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။
- **စွန့်ပစ်ကျောက်များ ပြုတ်ကျခြင်းကြောင့် သတ္တုတွင်းတစ်ဝိုက်နှင့်လမ်းများရှိ လုံခြုံရေးအခြေအနေ။** ထုံးကျောက်တူးဖော်သည့် သတ္တုတွင်းအကြီးစားလုပ်ကွက် တစ်ခုအနီးတွင် ဒေသခံများယခင်ကအသုံးပြုသော လမ်းဟောင်းမှာပိတ်ထားခြင်းခံရပြီး ဒေသခံများ အထူးသဖြင့် ကျောင်းသားများမှာ သတ္တုဆင့်တက်ပြုပြင်သည့်လုပ်ငန်းသို့ သွားလာသောယာဉ်များ များပြားသည့်လမ်းသစ် (ဖုန်လမ်း) ကို အသုံးပြုသွားလာကြရသည်။ ယာဉ်သွားလာမှုများပြီး ယာဉ်များမှ ကျောက်တုံးများကျလာနိုင်ခြင်းနှင့် ဖုန်ထဲတွင်သွားရသောကြောင့် ဒေသခံရွာသားများ၏ ကလေးသူငယ်များ ဘေးကင်းရေးအတွက် စိုးရိမ်မှုရှိကြောင်း ဒေသခံများမှတင်ပြခဲ့ပါသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ပုံမှန်ယမ်းဖောက်ခွဲချိန်ရှိပြီး မီဂါဖုန်းဖြင့် ကြေညာပေးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် အခြားလုပ်ကွက်များတွင် ယမ်းဖောက်ခွဲသည့်အချိန်ကို ရွာသားနှင့်မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ သိရှိခြင်းမရှိပါ။
- **ရွှေပြောင်းလုပ်သားများကြောင့် နေထိုင်မှုဘဝပုံစံများပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းခြင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများရှိခြင်း။** နေရာအတော်များများတွင် လာရောက်ရွှေပြောင်းလုပ်ကိုင်လာကြသော သတ္တုတွင်းလုပ်သားအရေအတွက်များကြောင့် ခိုးမှုနှင့်ဒုစရိုက်မှုများ ပိုမိုများပြားလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အမျိုးသမီးများမှလည်း ၎င်းတို့၏ဒေသများတွင် အမျိုးသားပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်သူဦးရေ များလာသောကြောင့် မိမိတို့အနေနှင့် လုံခြုံမှုမရှိသည်ဟု ခံစားရကြောင်း ဖွင့်ဟပြောဆိုထားပါသည်။ အချို့သောကိစ္စများတွင် အကြမ်းဖက်မှုခံရခြင်းနှင့် မုဒိမ်းမှုများဖြစ်ပေါ်သည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောပြမှုများရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကာရာအိုကေများ၊ ပြည့်တန်ဆာလုပ်ငန်းဟု ထင်ရသောနေရာများ၊ အရက်သောက်သုံးမှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးလွယ်ကူစွာ ရရှိနိုင်မှု ပိုမိုမြင့်တက်လာသောကြောင့် ဒေသခံပြည်သူများသည် စိုးရိမ်ရကြောင်း ဖွင့်ဟပြောဆိုထားသည်။ အထူးသဖြင့် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်သည့် နေရာများတွင်ဖြစ်သည်။ လက်လုပ်လက်စားနေရာအတော်များများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုသည် ကျယ်ပြန့်လာနေသည်ဟုဆိုသည်။ ဒေသခံပြည်သူများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ရာတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်းသည် သတ္တုတွင်းများတည်ရှိနေခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်နေသည်ကို သိရှိခဲ့ကြရသည်။ အကြောင်းမှာ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ငွေကြေးအလွယ်တကူ ရရှိနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဤဒေသရှိ ပြည်သူများသည် ကလေးငယ်များ အသက်မပြည့်မီ မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုအပေါ် စိုးရိမ်ကြောင်း ကိုလည်း ဖွင့်ဟပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ငွေကြေးရရှိရန် ဒေသခံများသည် ၎င်းတို့၏မြေနေရာများကို လက်လုပ် လက်စားများထံသို့ရောင်းချခြင်းသည် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ရရှိလာသောပိုက်ဆံကို လယ်သမားများသည် အလွယ်တကူအသုံးပြုသောကြောင့် ရေရှည်လုပ်စားနိုင်သည့်အသက် မွေးဝမ်းကျောင်းမှု မရှိတော့ပါ။

- **မတော်တဆဖြစ်မှုများ။** သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ဒေသခံများအပေါ် မတော်တဆဖြစ်မှုများ သည် များပြားပြီး ကလေးသူငယ်များနှင့်ဆက်စပ်သော အမှုကိစ္စများပါဝင်သည်။ (အပိုင်း ၅.၅၊ အမျိုးသမီး များနှင့် ကလေးသူငယ်များကို ဆက်လက်ကြည့်ရန်)။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ လက်လုပ်လက်စား အတော်များများနှင့် အသေးစားသတ္တုလုပ်ကွက်အချို့သည် လုပ်ကွက်နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ထားရှိခြင်း မရှိ သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ဥပမာ - ခြံစည်းရိုးများထားရှိခြင်းနှင့် လုံခြုံရေးသမားများ ချထားခြင်း။ ၎င်းသည် မတော်တဆဖြစ်စေနိုင်သည် အလားအလာကို ပိုမိုမြင့်မားစေပါသည်။
- **စက်ရုံမီးခိုးငွေ့နှင့်သတ္တုတွင်းနှင့် လမ်းများမှဖုန်တို့ကြောင့် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ။** ကွင်းဆင်းလေ့လာရေး အဖွဲ့၏ တွေ့ရှိချက်များအရ ရွာများနှင့်နီးသော မြေသားလမ်းများသည် ထုံးကျောက်သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက် တစ်လျှောက် ကုမ္ပဏီထရက်ကားများနှင့် ကားများသွားလာခြင်းကြောင့် ဖုန်ပမာဏအမြောက်အများတွေ့ခဲ့ ရပြီး မီးခိုးငွေ့များသည်လည်း ဘိလပ်မြေစက်ရုံများနှင့်ဆက်စပ်သော နေရာများမှဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါ သည်။ ဤနေရာများတွင် နေထိုင်သော ဒေသခံပြည်သူများသည် ဘိလပ်မြေစက်ရုံများမှ ထွက်လာသော ဖုန်နှင့်မီးခိုးငွေ့များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ဆိုးကျိုးများကို အဓိကပူပင်နေကြပါသည်။ ဘိလပ်မြေစက်ရုံ အနီးတွင်ရှိသော ဒေသခံတစ်စုသည် တီဘီကဲ့သို့ရောဂါ ယုံနုံ့မှုလက္ခဏာမြင့်မားပြီး ဒေသခံများသည် စက်ရုံနှင့် ဆက်စပ်နေသည်ဟု သံသယရှိနေကြပါသည်။ သို့သော်ပြည့်စုံတိကျသည့် ကျန်းမာရေးဆန်းစစ်မှု လုပ်ဆောင် ခြင်း မရှိသေးပါ။
- **မြေနှင့်ရေညစ်ညမ်းမှုများကြောင့် ဒေသခံပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်ခြင်း။** အသေးစားနှင့် လက်လုပ် လက်စားရွှေတူးဖော်သည့် နေရာများတွင် ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ယာနိုဒ်များသည် စွန့်ပစ်ရေများနှင့်အတူ ထုတ်လွှတ်လိုက် ပြီး ဒေသခံများ၏ ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးဘေးအန္တရာယ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။³²⁸ မြေတူးဖော်မှု၏ ရလဒ်အနေဖြင့် ခဲနှင့်အာစင်းနစ် (အဆိပ်)တို့သည် သာမန်ကျောက်များတွင် ရှိနေနိုင်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းသို့ ဓာတ်ပျယ်ရောက်ရှိသွားနိုင်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူသားများ၏ကျန်းမာရေးကို ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၇၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ ကြည့်ရန်)။
- **ဆူညံသံနှင့်အနံ့။** ဘိလပ်မြေစက်ရုံမှ ဆူညံသံသည် အနီးရှိအများပြည်သူကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ညအချိန်တွင် ဖြစ်သည်။ ထိုဆူညံသံသည် ခြံမွေးတိရိစ္ဆာန်များကိုပါ ထိခိုက်စေပါသည်။ အချို့သော ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများက သတ္တုတွင်းများမှရသော မကောင်းသောအနံ့များကြောင့် အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေ သည်ဟု ဖွင့်ဟပြောဆိုကြပါသည်။ (အပိုင်း - ၅.၇၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများကို ကြည့်ပါ)။

328 ညစ်ညမ်းသောရေကို ကြည့်ရန်။ အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သော ခဲသတ္တုတွင်းကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိနေလူမျိုးကို ထိခိုက်မှုများရှိကူးထားသည့် ရုပ်ရှင် အတို ရန်ကုန်ဖလင်ကျောင်း ၂၀၁၆။

အများပြည်သူ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့်၊ ပညာသင်ကြားနိုင်ခွင့်၊ အမြင့်ဆုံးရရှိနိုင်သော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာရေး စံနှုန်းရပိုင်ခွင့်၊ ဒေသခံပြည်သူများ၏ယဉ်ကျေးမှုများတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်။

- **သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ဒေသခံများ၏အလုပ်အကိုင်ရရှိမှုမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရရှိကြခြင်းဖြစ်သည်။** အကြီးစားသတ္တုတွင်းတစ်ခုသာဒေသခံများကိုအလုပ်ခန့်ထားခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းကိုလိုက်နာဆောင်ရွက်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုကုမ္ပဏီသည် ၎င်းတို့လုပ်ငန်းအတွက် အလုပ်သမား ၅၀၀ သာလိုအပ်သော်လည်း ဒေသခံပြည်သူများနှင့်ရင်းနှီးမှုပိုမိုကောင်းနေစေရန် အလုပ်သမား အယောက် ၃၀၀ ကို ထပ်မံခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ သွားရောက်ခဲ့သော အကြီးစားနှင့်အသေးစား လုပ်ငန်းအတော်များများတွင် ဒေသခံလူဦးရေအနည်းငယ်သာ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများအတွက် ကျွမ်းကျင်မှုနည်းသော အလုပ်သမားများအဖြစ်သာ နေ့စားဖြင့် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (ဥပမာ - လုံခြုံရေး၊ ထမင်းချက်)။ ဘီလပ်မြေစက်ရုံနှင့်အနီးတွင်ရှိသော ရွာတစ်ရွာတွင်နေထိုင်ကြသော သူများသည် ကုမ္ပဏီမှ အလုပ်ခန့်အပ်မှုမရှိသောကြောင့် တိုင်တန်းပြောဆိုမှုများ ရှိကြပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဒေသခံ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားနှစ်ဦးလုံးတို့သည် စက်ရုံတွင် အမြဲတမ်း အလုပ်မျိုးကို လုပ်ခလစာနှင့် နေထိုင်ရေးထောက်ပံ့မှုများကြောင့် ပိုမိုရရှိလိုကြပါသည်။ သို့သော် ထိုဒေသရှိ လူအများသည် ကုမ္ပဏီမှ ၎င်းတို့၏မြေယာများကို သိမ်းယူထားခြင်းကြောင့် မကျေမချမ်းမှုများရှိကြပြီး ၎င်းကုမ္ပဏီများတွင်အလုပ်လုပ်ကိုင်လိုစိတ်မရှိကြဟုဆိုကြပါသည်။အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင်ဒေသခံလက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများနှင့်ကုမ္ပဏီတို့အကြား မြေယာကိစ္စရပ်များအပေါ် ပဋိပက္ခများရှိကြသည်။ ကုမ္ပဏီမှခန့်အပ်ထားသော အလုပ်ကြမ်းအလုပ်သမား ဒေသခံအချို့သည် ကုမ္ပဏီဖက်မှဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ကုမ္ပဏီကိုယ်စားလှယ်များသည် ကုမ္ပဏီမှထုတ်လုပ်ထားသော သတ္တုရိုင်းများကို ခိုးယူသည်ဟုယူဆသည့် ဒေသခံပြည်သူများအား ယုံကြည်မှုမရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ သွားရောက်ခဲ့သော လုပ်ကွက်များတွင် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် သင်တန်းပို့ချခြင်းများ မရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- **အလုပ်ခန့်ထားမှုကို မြေယာဆုံးရှုံးမှုအတွက် လျှော်ကြေးအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း။** ဘီလပ်မြေစက်ရုံတွင် လုပ်ကိုင်သော အလုပ်သမားတစ်ဦး၏ ပြောကြားချက်အရ ဒေသခံပြည်သူများအထဲမှ ၁၀ ယောက်ခန့်သည် ၎င်းတို့မြေယာဆုံးရှုံးမှု၏ လျှော်ကြေးအဖြစ် အလုပ်ခန့်အပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နောက်ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် အညစ်အကြေးစွန့်ပစ်ကန်တစ်ခု ထိခိုက်ပျက်မှုကြောင့် သက်ရောက်ခံရသော ဒေသခံများကို အိမ်ခြေအလိုက် ကုမ္ပဏီတွင် အလုပ်တစ်ခုပေးမည်ဟု ကတိပေးခဲ့သည်ဟုတင်ပြကြပါသည်။ ထိုအလုပ်အကိုင်များကို လက်တွေ့တွင် ခန့်အပ်ထားခြင်းမရှိသေးပါ။
- **ဒေသခံများအတွက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သို့မဟုတ် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများသည် ကြုံသလို သလိုလုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။** အကြီးစားသတ္တုတွင်းအားလုံးအနေဖြင့် ဒေသခံများကို ပံ့ပိုးပေးသည့် စီမံကိန်းများအတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးပါသည်။ အခြေအနေတစ်ရပ်အနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများမှ အများပြည်သူဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ငွေကြေးအသုံးပြုရန် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန (ယခု (MONREC) က သတ်မှတ်ထားသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှလည်း ၎င်းတို့အကျိုးအမြတ်၏ ၂% ကို ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အသုံးပြုသည်ဟု တင်ပြခဲ့ပြီး အခြားကုမ္ပဏီမှ ၇% အသုံးပြုမည်ဟု တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် စီမံကိန်းများနှင့် အလှူငွေပေးခြင်းများသည် ရွာများမှ အရေးကြီးသောပုဂ္ဂိုလ်များ၏ (ဥပမာ - ရွာလူကြီးများ သို့မဟုတ် ကျောင်းအုပ်များ) တောင်းဆိုချက်များကြောင့် ရှောင်တခင် (သို့မဟုတ်) လိုအပ်သည့်အခါတောင်းဆိုမှုမျိုးကို လုပ်ဆောင်ခြင်းများဖြစ်ပြီး စနစ်တကျစဉ်းစားခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသခံများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းပြီးမှ စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ပါ။ နောက်ဖြစ်ရပ်တစ်ခုမှာလည်း လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွင် မည်သည့်အရာကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်မည်ကို EIA လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များနှင့်သာ တွေ့ဆုံကာ ဆောင်ရွက်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

နောက်ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် CSR အတွက် သတ်မှတ်ထားသောငွေကြေးသည် ရေဆိုးကန်ပြိုကျ၍ ထိခိုက်မှုအတွက် ပေးသည့် လျော်ကြေးပေးသည့် ငွေကြေးအား ထည့်သွင်းထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ရွှေလက်လုပ်လက်စား လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အကျိုးသက်ရောက်ခဲ့သည်ဟု ပြောဆိုကြ သည်။ အကြောင်းမှာ ထိုနေရာတွင် လူများသည် ပိုက်ဆံရရှိမှုများပြီး အချို့သောရွာများတွင် လှုပ်စစ်မီးတပ်ဆင် ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

■ **ဒေသတွက် ကုန်ပစ္စည်းများကိုဝယ်ယူမှုမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့်ရှိနေခြင်း။** ဒေသခံများသည် တစ်ခါတစ်ရံ ၎င်းတို့ ၏ထုတ်ကုန်များနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများကို သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသို့ ရောင်းချရန် အခွင့်အလမ်းများရှိ သော်လည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်မဟုတ်ပါ။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များ အနီးအနား တွင် ဒေသခံနှင့်ပြောင်းရွှေ့အလုပ်သမားများမှ ဈေးဆိုင်ငယ်များ၊ စားသောက်ဆိုင်များ ရောင်းချနေသော်လည်း ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို ဈေးမှသာဝယ်ယူသည်ကို တွေ့ရှိပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ သတ္တု တွင်းကုမ္ပဏီများသည် ကုန်ပစ္စည်းနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများကို ဒေသခံများမှ ဝယ်ယူခြင်းမရှိသောကြောင့် ဒေသခံ များ၏စီးပွားရေးကိုအဓိပ္ပာယ်ရှိရှိထိရောက်စွာပံ့ပိုးပေးနိုင်မှုမရှိပါ။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာ များတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမလုပ်သော ဒေသခံများသည် သတ္တုတူးဖော်ရေးသမားများထံသို့ ဒီဇယ်၊ စက် ယန္တရားနှင့် အစားအသောက်ရောင်းချခြင်းကြောင့် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်များရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကုမ္ပဏီများနှင့်ဒေသခံများအကြား ပဋိပက္ခဖြစ်သောနေရာများတွင် ၎င်းတို့ကြားတွင် စီးပွားရေးအကျိုးကျေးဇူး အနည်းငယ်သာရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ - အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခု၏လုပ်ကွက်နေရာတွင် လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများကို ကုမ္ပဏီများရှိသည့်နေရာတွင် ရောင်းချလိုခြင်းမရှိသည် ကို တွေ့ရပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီသည် ၎င်းတို့၏ အလုပ်သမားများကို ဒေသခံရွာသားများ ရောင်းချသော ပစ္စည်းများမဝယ်ယူရန် ညွှန်ကြားထားသည်ဟု ဆိုသည်။

■ **စိုက်ပျိုးရေးနှင့်ငါးဖမ်းခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်မှု။** မြေယာဆုံးရှုံးမှု သို့မဟုတ် ပျက်စီးမှုများကြောင့် ထိခိုက်သောအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများအပါအဝင် (အပိုင်း ၅.၃၊ မြေယာကိုကြည့်ရန်) လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးယိုယွင်းလာသည့် ထိခိုက်မှုအပေါ် စိုးရိမ်မှုများ ရှိသည်ကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားကြပါသည်။ ဥပမာ- ဘီလပ်မြေစက်ရုံနားရှိ လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ ဟင်းသီးဟင်းရွက်စိုက်ခင်းပေါ်တွင် ဖုန်များတက်နေပြီး ဖယ်ရှားရန်ခက်ခဲ၍ တစ်ခါတစ်ရံ စားရန်ကြောက်ရွံ့ကြ သည့်အပြင် သီးနှံများအတွက် ဓာတ်မြေဩဇာကိုလည်း ပိုသုံးလာကြရပါသည်။ အချို့လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များအပေါ် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ ရှိလာမည်ကိုလည်း စိုးရိမ်ကြသည်။ ရွှေတူးဖော် သည့်သတ္တုတွင်းတစ်ခုမှ ငါးဖမ်းသည့်ချောင်းတစ်ခုသို့ စွန့်ပစ်ရေများထုတ်လွှတ်သောကြောင့် ငါးရရှိမှုနည်းပါး သွားသည်ဟု ဒေသခံများက ပြောဆိုကြပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၇၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများကို ကြည့်ပါ။)

■ **လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ ဆုံးရှုံးခြင်း။** ရွှေတူးဖော်သောနေရာ အတော်များများတွင် အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများကို ခွင့်ပြုမိန့်ပေးခြင်းသည် လက်လုပ်လက်စား သတ္တု တူးဖော်သူများအနေနှင့် မိမိတို့ရရှိလေ့ရှိသော ဝင်ငွေဆုံးရှုံးသွားသည့်အပြင် ထို့အတွက် လျော်ကြေးငွေ သို့မ ဟုတ် အခြားရွေးချယ်နိုင်သည့် အလုပ်အကိုင်များ ထောက်ပံ့ခြင်းလည်း မရရှိခဲ့ကြပါ။ ၎င်းသည် ပဋိပက္ခတစ်ခု အဖြစ်သို့ ဦးတည်သွားစေပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၆၊ လုံခြုံရေးနှင့်ပဋိပက္ခကို ကြည့်ပါ။) ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် သတ္တု တွင်းခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် ယခင်လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်း ပိုင်ရှင်များကို ကုမ္ပဏီထူထောင်ရန် ကူညီခဲ့ပြီး အသေးစားခွင့်ပြုမိန့်များရရှိရန် ကူညီခဲ့ကြပါသည်။ အခြားသော ဖြစ်ရပ်များတွင် သတ္တုတူးဖော်သူများအဖွဲ့သည် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့၍ အသေးစားလိုင်စင်ရရှိရန် လုပ်ကွက်နေရာ တစ်ခု (သစ်တောမြေ) အတွင်း လျှောက်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြီးစားရွှေတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီတစ်ခု

သည် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများကို ကုမ္ပဏီ၏ရှယ်ယာဝင်အဖြစ်ပါဝင်စေပြီး လုပ်ကွက်အတွင်းရှိ မြေ အောက်လှိုက်ကူ တူးဖော်ခြင်းများတွင် လုပ်ကိုင်စေပါသည်။

- **သတ္တုလုပ်ငန်းများသည် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်မှုကို လှုံ့ဆော်ပေးသည်။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော သတ္တု တူးဖော်သည့် နေရာအများစုတွင် ပြည်တွင်းပြောင်းရွှေ့လုပ်သားများသည် အကြီးစား သတ္တုတွင်းတွင် သော် လည်းကောင်း၊ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများအဖြစ် သော်လည်းကောင်း လုပ်ကိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကုမ္ပဏီအလုပ်သမားများသည် သာမန်အားဖြင့် နေရာထိုင်ခင်းပေးထား၍ အလုပ်လုပ်ကိုင်စေပြီး ဒေသခံပြည်သူများဖြင့် ဆက်သွယ်မှုနည်းကြပါသည်။ နေ့စားအလုပ်သမားများနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တု လုပ်သားများသည် မိမိတို့၏ ရွာများတွင်နေထိုင်ကြပြီး (ပြောင်းရွှေ့လုပ်သားရွာများဖြစ်လာသည်) သို့မဟုတ် မူလရွာများတွင် ယခင်နေထိုင်သောရွာသားနှင့်အတူလည်း နေထိုင်ကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ လက်လုပ် လက်စား လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အခြားတိုင်းဒေသကြီးများမှ ပြောင်းရွှေ့လုပ်သားများသည် ဒေသခံပြည်သူများ နှင့်ထိတွေ့ဆွေးနွေးပြီး တိုင်းရင်းသားများထံမှ မြေများကို ဈေးပေါပေါဖြင့်ဝယ်ယူသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ နောက် ၎င်းတို့အမည်ဖြင့် မှတ်ပုံတင်ပြီး ရွှေ့တူးဖော်သူများထံသို့ ပြန်လည်ငှားရမ်းကြပါသည်။ ခရစ်ယာန် ဘာသာကို အများဆုံးကိုးကွယ်ကြသော ဒေသခံတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ နေထိုင်ကြသောနေရာတစ်ခုတွင် ပြောင်းရွှေ့လုပ်သားများရှိနေခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ ဘာသာရေးခေလေ့များကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေပါသည်။ အကြောင်းမှာ ထိုလုပ်သားများသည် တနင်္ဂနွေနေ့ကို ဘာသာရေးအရ အနားယူသည့်ရက်အနေနှင့် မလေးစား ကြသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

အများပြည်သူ၊ ဒေသခံများနှင့်သက်ဆိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လုံလောက်သည့် လူနေမှုအဆင့်အတန်း တစ်ခုရရှိပိုင်ခွင့်၊ အမြင့်ဆုံးရ ရှိ နိုင်သော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာရေး စံနှုန်းရပိုင်ခွင့်၊ ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သွားလာနိုင်ခွင့်၊ အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံရေး စသည့်အခွင့်များ ရပိုင်ခွင့်။

- **လျှပ်စစ်မီးနှင့်ရေ။** သွားရောက်တွေ့ဆုံခဲ့သော ဒေသခံအတော်များများသည် လျှပ်စစ်မီး မရရှိကြပါ။ နေရာ အတော်များများတွင် အကြီးစားသတ္တုကုမ္ပဏီများသည် လျှပ်စစ်မီးကြိုးများသွယ်တန်းပေးထားပြီး အနီးရှိ ဒေသခံများသို့ လျှပ်စစ်မီးပံ့ပိုးပေးထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ဒေသခံများအသုံးပြု နေသည့် ရေကို အသုံးပြုသောကြောင့် လျှပ်စစ်မီးကို လျှော့ကြေးအဖြစ် တပ်ဆင်ပေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အနည်းဆုံး လုပ်ကွက်နေရာနှစ်ခုတွင် ဒေသခံများသည် ကုမ္ပဏီများပံ့ပိုးပေးသည့် လျှပ်စစ်မီးကို အမျိုးသား မဟာဓာတ်အားလိုင်းမှပေးသောမီးထက် ပိုမိုပေးနေရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဖြစ်စဉ်အချို့တွင် သတ္တုတူးဖော် ခြင်း၏ ရလဒ်အနေဖြင့် ရေရှားပါးမှု သို့မဟုတ် ညစ်ညမ်းမှုများဖြစ်ပေါ်လာပြီး ကုမ္ပဏီများမှ ဒေသခံများကို ရေပံ့ပိုးပေးခြင်း သို့မဟုတ် ရေတွင်းများ ပိုမိုနက်နက်တူးဖော်ရန် ပံ့ပိုးပေးရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဖြစ်ရပ်တစ်ခု တွင် ဒေသခံများသည် ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ငွေပေးချေရပြီး ကုမ္ပဏီမှပံ့ပိုးသော သောက်သုံးရေနှင့်အိမ် သုံးရေသည်လည်း လုံလောက်မှုမရှိဟု ပြောဆိုကြပါသည်။ အခြားဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင်လည်း ကုမ္ပဏီမှပံ့ပိုးသော ရေအရည်အသွေးအပေါ် သံသယရှိသည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပါသည်။
- **ငွေကြေးတန်ဖိုးများ ဖောင်းပွလာခြင်းနှင့် ဒေသခံများရရှိသည့် ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် ဖိအားများရှိလာခြင်း။** အသေးစားလုပ်ငန်းများနှင့် အကြီးစားသတ္တုတွင်းစီမံကိန်းတစ်ခုလည်ပတ်နေသော နေရာတစ်ခုတွင် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းကြောင့် လူဦးရေများလာကာ အစားအသောက်ဈေးနှုန်းမြင့်တက်လာပြီး ဒေသခံများအပေါ် ဆိုးရွား သည့်ထိခိုက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ထိုနေရာရှိ ဒေသ၏ကျန်းမာရေးဆေးခန်းမှာ ဝန်နှင့်အား မမျှမှုများဖြစ်နေ ပြီး၊ လာရောက်ပြသသူများ အလွန်အမင်းများပြားလာသော်လည်း ကုမ္ပဏီ၏ဆေးပေးခန်းများတွင်မူ ၎င်းတို့၏

အမြဲတမ်းလုပ်သားများသာ သွားရောက်ကုသခွင့်ရှိသောကြောင့် ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သား အတော်များများသည် ဒေသ၏ဆေးရုံတစ်ခုကိုသာ အားကိုးနေရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

- **လမ်းများ ပျက်စီးခြင်း သို့မဟုတ် ပိတ်သွားခြင်း။** အကြီးစားသတ္တုတွင်းနှစ်ခုတွင် ယခင်က ဒေသခံများအသုံးပြုသော လမ်းများပိတ်သွားခဲ့ပါသည်။ လမ်းတစ်ခုသည် ကုမ္ပဏီ၏ထရပ်ကားနှင့် ကားများသွားသောကြောင့်ပျက်စီးသွားခဲ့ပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ဒေသခံများအသုံးပြုသော လမ်းသည် ယမ်းခွဲချိန်များတွင် ဒေသခံများထံသို့ ကြိုတင်ကြေညာခြင်းမရှိဘဲ ပိတ်ထားခြင်းကြောင့် အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေပါသည်။
- **ပညာရေး။** အချို့သောနေရာများတွင် အကြီးစားသတ္တုကုမ္ပဏီများနှင့် တရားမဝင်သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များသည် ကျောင်းများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ ဆရာ/ဆရာမများနေထိုင်သည့်အဆောင်များ တည်ဆောက်ခြင်းတွင် ထည့်ဝင်မှုများရှိခဲ့သော်လည်း အနတ်လက္ခဏာဆောင်သော ထိခိုက်မှုများရှိခဲ့သည်ဟု အစီရင်ခံထားပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၅) အမျိုးသမီးများနှင့်ကလေးများကလျာတွင် ကြည့်ရန်။) တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်သော နေရာတစ်ခုတွင် ဒေသခံကလေးများသည် စက်ရုံအလုပ်သမားများ၏ ဗမာကလေးများနှင့်အတူ ကျောင်းတစ်ခုတည်းကို တက်ရ၍ ဗမာစကားအားနည်းသောကြောင့် အခွင့်အရေးပေးမှုနည်းပါးသည်ဟု အစီရင်ခံထားပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအမွေအနှစ်များ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ဒေသခံများ၏ယဉ်ကျေးမှုထုံးတမ်းအစဉ်အလာများတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ပိုင်ခွင့်။

- **ဘာသာရေးအဆောက်အအုံများ ပျက်စီးခြင်း။** ကျောက်ထုတ်လုပ်သည့် လုပ်ကွက်များတွင် ယမ်းဖောက်ခြင်းများရှိသောကြောင့် စေတီပုထိုးများနှင့် အခြားသော ထင်ရှားသည့်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနေရာများ ကွဲအက်ကြောင်းများရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုလုပ်ကွက်အနီး စေတီပုထိုးများ ပတ်လည်ရှိမြေများပျက်စီးသွားသောကြောင့် စိုးရိမ်စရာဖြစ်စေသည်ဟု ဒေသခံများက ဆိုပါသည်။ ၎င်းကို နှစ်နှာကြေးပေးရန် ကုမ္ပဏီမှ ဆောက်လုပ်ရေးပစ္စည်းများ ပေးအပ်ခဲ့သော်လည်း ဒေသခံများသည် ဤကဲ့သို့ တုံ့ပြန်မှုအပေါ် ကျေနပ်မှုမရှိပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် ကုမ္ပဏီများသည် ဘာသာရေးဆိုင်ရာနေရာများကို အရှိအသေပေးပြီး ပွဲလမ်းသဘင်များအတွက် ဒေသန္တရဘုန်းကြီးကျောင်းများကို အလှူဒါနပြုခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် အချို့သော သတ္တုလုပ်ကွက်နေရာများတွင် ဒေသခံများသည် ထုံးကျောက်တောင်၏ ထိပ်များတွင် နောက်နောင်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းများ မပြုလုပ်နိုင်ရန် စေတီပုထိုးများ တည်ထားကိုးကွယ်ကြသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာတစ်ခုတွင် အလွန်အိုဟောင်းနေသော ဘုန်းကြီးကျောင်း သုံးကျောင်းအနီးရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်းမြေတွင် (တစ်ခုမှာ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်ပါသည်) ညအချိန်၌ ရွှေတူးဖော်သည့်အလုပ်ကိုပြုလုပ်ကြသည်။
- **သစ်တောပြုန်းတီးမှုကြောင့် ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ ဆုံးရှုံးနိုင်ဖွယ်ရှိလာခြင်း။** လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ကွက်အတော်များများတွင် အခြားတိုင်းဒေသများမှလာသော သတ္တုလုပ်သားများသည် ဒေသခံများကဲ့သို့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို အလေးပေးထိန်းသိမ်းမှုမရှိသောကြောင့် စိုးရိမ်မှုများရှိသည်ဟု ဖွင့်ဟပြောဆိုကြပါသည်။ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ဘိုးဘေးဘီဘင်က သိရှိခဲ့သော ဆေးဖက်ဝင်အပင်များသည် သစ်တောပြုန်းတီးမှုကြောင့် ဆုံးရှုံးနိုင်ဖွယ်ဖြစ်နေသည်ကို စိုးရိမ်နေကြပါသည်။

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်း၊ လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၄။ ဒေသခံအသိုင်းအဝိုင်းနှင့်သတ္တုတွင်းများတွင် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများလုပ်ဆောင်ခြင်း။

နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ

- [ICMM Sustainable Development Framework](#)
- IFC Performance Standards and Guidance Notes:
 - [PS 1 – Assessment and Management of Environmental and Social Risks and Impacts](#)
 - [PS 4 – Community Health, Safety and Security](#)
 - [PS 8 – Cultural Heritage](#)
- [UN Guiding Principles on Business and Human Rights](#)
- [UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments](#)

ဒေသတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့်သဘောတူညီချက်များဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ

- Centre for Social Responsibility in Mining, [Good Practice Note: Community Development Agreements](#)
- EI Sourcebook, [Good Practice Note on Community Development Agreements](#)
- ICMM, [Approaches to Understanding Development Outcomes from Mining](#)
- ICMM, [Community Development Toolkit](#)
- ICMM, [Human Rights in the Mining and Metals Industry: Integrating Human Rights Due Diligence into Corporate Risk Management Processes](#)
- ICMM, [Understanding Company-Community Relations Toolkit](#)
- IFC, [Understand Project Induced In-Migration](#)
- IFC, [Strategic Community Investment: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets](#)
- IIED, [A Guide to Applying the Spirit of Free, Prior, and Informed Consent in Industrial Projects](#)
- IIED, [Shared Value, Shared Responsibility](#)
- Oxfam, [Women, Communities and Mining: The Gender Impacts of Mining and the Role of Gender Impact Assessment](#)
- Rio Tinto, [Why Cultural Heritage Matters](#)
- UNDP, [Extractive Industries Strategy Note](#)
- World Bank, [Gender Dimensions of the Extractive Industries: Mining for Equity](#)
- World Bank, [Large Mines and Local Communities: Forging Partnerships, Building Sustainability](#)

ဒေသခံများအား အလုပ်အကိုင်ပေးရေးနှင့် သွင်းအားစုကွင်းဆက်များဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ

- GIZ, [Cooperative Vocational Training in the Mineral Resource Sector](#)
- ICMM, [Mining: Partnerships for Development Toolkit](#)
- IFC, [A Guide to Getting Started in Local Procurement](#)
- IFC, [Investing in People: Sustaining Communities through Improved Business Practice](#)